

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ดังนั้น แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 จึงได้ให้ความสำคัญและความมุ่งหมายของการศึกษาไว้ว่า "การศึกษา เป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้าง เสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคง และความผาสุกร่วมกัน ในสังคมไทย เป็นประการสำคัญ" (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2520) นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) ได้วางแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในด้านคุณภาพ โดยเร่งจัดให้มีการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่เพียงพอในการประกอบอาชีพ ตรงต่อความต้องการในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีคุณธรรมและเจตคติที่ดีในการทำงาน โดยการพัฒนาครู อาจารย์ เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน พร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ส่วนในด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษานั้น มีแนวทางในการพัฒนาการศึกษาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โดยการพัฒนา โครงสร้างและระบบบริหารให้เอื้อต่อการกระจายการบริหาร และการวางแผนไปสู่ส่วนภูมิภาค พร้อมทั้งปรับปรุงการจัดการ การวางแผน การใช้ทรัพยากร การนิเทศการศึกษา และการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและลดความสูญเปล่าในการจัดการศึกษา (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2529)

กล่าวได้ว่าการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและ เป็นรากฐานที่สำคัญในการส่งเสริมความ เจริญมั่นคง เกือบทุกด้านอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิทยาการต่าง ๆ ทั้งในแง่ของระบบการศึกษาและหลักสูตร

กรมสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานหนึ่ง ที่จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาผล เมือง ในวัยที่กำลัง เจริญเติบโตให้มีคุณภาพ และมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันจะเป็นกำลัง สำคัญในการพัฒนาประเทศและความมั่นคงของชาติ ตลอดจนความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีของ ประเทศโดยส่วนรวม ซึ่งในปัจจุบันรัฐได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ว่า "การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็น การศึกษาหลังประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาอาชีพที่ เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ เพื่อให้แต่ละบุคคล เข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อ ตนเองและสังคม" (สำนักนายกรัฐมนตรื, 2520)

ในการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายของกรมสามัญศึกษา พบว่า โรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การ ประเมินผล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สภาพการปฏิบัติการสอนของครู อาจารย์ ภายในโรงเรียน และอุปกรณ์การเรียนการสอน (กองแผนงาน, 2528) นอกจากนี้ สภาพร ะบุประยูร (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษางานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยม ศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8" พบว่า ครูผู้สอนไม่เข้าใจหลักสูตร ขาดการ ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทางด้านหลักสูตร ครูบางคนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ครูไม่เตรียมการสอน และขาดแผนการปฏิบัติงานด้านการสอน ครูสอนแล้วไม่ติดตามผล ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อการสอน ขาดการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา ครูไม่เข้าใจ วัตถุประสงค์ และระเบียบการวัดและประเมินผลอย่างแท้จริง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาของนักเรียนใน ระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างมาก วิธีการแก้ปัญหาเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพนั้น วิธี การหนึ่งที่ได้รับการยอมรับกันในปัจจุบันคือการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน ทั้งนี้เพราะ การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตามที่ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่า มีจุดมุ่งหมายที่จะ พัฒนาครู ช่วยเหลือครู ให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนางานด้านหลักสูตร การจั ดการเรียนการสอน การศึกษาช่วยประสานงานและความร่วมมือ เพื่อให้เกิดความ เข้าใจอันดี ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังจะสร้างความมั่นคงในอาชีพครู สร้างสรรค์กำลังใจ ให้แก่ครู เพื่อจะได้ร่วมมือกันพัฒนานักเรียนให้เกิดพัฒนาการตามความมุ่งหมายของการศึกษา

นอกจากนี้ บริกค์และจัสแมน (Brigg & Justman, 1952) ยังได้กล่าวถึง
จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางอาชีพ
2. เพื่อส่งเสริมความเจริญของงาของครู
3. เพื่อปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น
4. เพื่อส่งเสริมและแนะนำคณะครู และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ

ชุมชน

จากจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาในทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็น
ว่า การนิเทศการศึกษาสามารถที่จะแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ในด้านการเรียนการสอนและหลักสูตรได้
เป็นอย่างดี และในทางปฏิบัตินั้น ผู้ที่ปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษามีบทบาทและหน้าที่โดยตรงคือ
ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ชารี มณีศรี (2521) ยง วัชรวัลคุ (2524) และ
สังัด อุทรานันท์ (2530) ที่กล่าวถึงหน้าที่ในการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน
สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่โดยตรงในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน การเอาใจ
ใส่ของผู้บริหารโรงเรียนจะมีผลต่อบรรยากาศและสัมฤทธิ์ผลของโครงการนิเทศการศึกษาภายใน
โรงเรียน เป็นอย่างมาก

จากสภาพปัญหาและความสำคัญในการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษา ตลอดจนผู้ที่มี
หน้าที่โดยตรงในการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาดังกล่าวแล้ว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการ
ปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขต
การศึกษา 8 ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษา
ในงานใดบ้าง ปฏิบัติอย่างไร และมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร สอดคล้องกับหลักการและ
ทฤษฎีเพียงใด

ผู้วิจัยหวังว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
ในเขตการศึกษา 8 และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในการนำไปกำหนดแนวทางในการปรับปรุง
การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 8

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8
2. การศึกษาค้นคว้านี้ได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 ดังนี้

2.1 การศึกษางานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ใช้กรอบงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้แก่

1. งานด้านการปฐมนิเทศครูใหม่
2. งานด้านการจัดดำเนินการให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องหลักสูตร
3. งานด้านการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน กระตุ้นให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนและงานในหน้าที่ด้านต่าง ๆ ได้แก่ งานด้านสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์การสอน งานด้านบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ งานด้านการประเมินผล และงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

4. งานด้านการส่งเสริมการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ
5. งานด้านการดำเนินการเกี่ยวกับการบำรุงขวัญและเสริมสร้างกำลังใจ

2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์กับหน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง ส่งเสริมการดำเนินการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8
2. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 นำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนของตน

คำถามที่ต้องการคำตอบในการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 ได้ปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาอย่างไร
2. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาอะไรบ้าง

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนเท่านั้น มิได้รวมถึงผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การนิเทศการศึกษา หมายถึง งานที่ผู้บริหารโรงเรียนกระทำกับครูหรือสิ่งอื่นใด ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน อันจะส่งผลให้เกิดสัมฤทธิ์ผลสูงสุดทางการเรียนของนักเรียน

การปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนทำให้เกิดขึ้น หรือให้การสนับสนุน หรือให้การช่วยเหลือ หรือให้ความร่วมมือ โดยผู้บริหารกระทำด้วยตนเอง หรือทำร่วมกับผู้อื่น หรือมอบหมายให้ผู้อื่นกระทำในงานต่อไปนี้ ได้แก่ งานด้านการปฐมนิเทศครูใหม่ งานด้านการจัดดำเนินการ ประสานงาน กระตุ้นให้ครูพัฒนาการเรียนการสอน

และงานในหน้าที่ด้านต่าง ๆ ได้แก่ งานด้านสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์การสอน งานด้านบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ งานด้านการประเมินผล และงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน งานด้านการส่งเสริมการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ และงานด้านการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการบำรุงขวัญและเสริมสร้างกำลังใจ

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 8

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 500 คน

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน 500 - 1,499 คน

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

เขตการศึกษา 8 หมายถึง หน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ และน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 โดยมีรายละเอียดในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ประชากร

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาจากกลุ่มประชากรโดยตรง ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนทุกคนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 ในปีการศึกษา 2532 รวมทั้งสิ้นจำนวน 163 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามประเภทแบบสำรวจรายการ (Check - list) ซึ่งมีรายละเอียดโครงสร้างในการถามดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check - list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนว่า ได้ปฏิบัติอย่างไรในงานด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. งานด้านปฐมนิเทศครูใหม่
2. งานด้านการจัดดำเนินการให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ

เรื่องหลักสูตร

3. งานด้านการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน กระตุ้นให้ครูพัฒนาการเรียนการสอน และงานในหน้าที่ด้านต่าง ๆ ได้แก่ งานด้านสื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์การสอน งานด้านบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ งานด้านการประเมินผล และงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

4. งานด้านการส่งเสริมการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ
5. งานด้านการดำเนินการที่เกี่ยวกับการบำรุงขวัญและ เสริมสร้าง

กำลังใจ

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check - list) และแบบปลายเปิด (Open - ended)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check - list) และแบบปลายเปิด (Open - ended)

3. การสร้างเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีลำดับดังต่อไปนี้

- 3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และสร้างแบบสอบถาม
- 3.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เรียบร้อยแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบพิจารณาแก้ไข ปรับปรุง
- 3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไข ปรับปรุงจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity)
- 3.4 นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญไปพิจารณาปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมยิ่งขึ้นภายใต้การแนะนำและการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์
- 3.5 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย เก็บข้อมูลด้วยการส่งและรับทางไปรษณีย์ส่วนหนึ่ง สำหรับอีกส่วนหนึ่งผู้วิจัย เก็บข้อมูลด้วยการส่งและรับด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการทำการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา และศึกษาธิการ เขต เขตการศึกษา 8 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารโรงเรียนในการตอบแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละคน ใช้วิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) และ หาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

6. การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยจัดลำดับขั้นตอนการเสนอโดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย คำถามที่ต้องการคำตอบในการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 กล่าวถึงสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในส่วนสุดท้าย เป็นรายการอ้างอิงและภาคผนวก